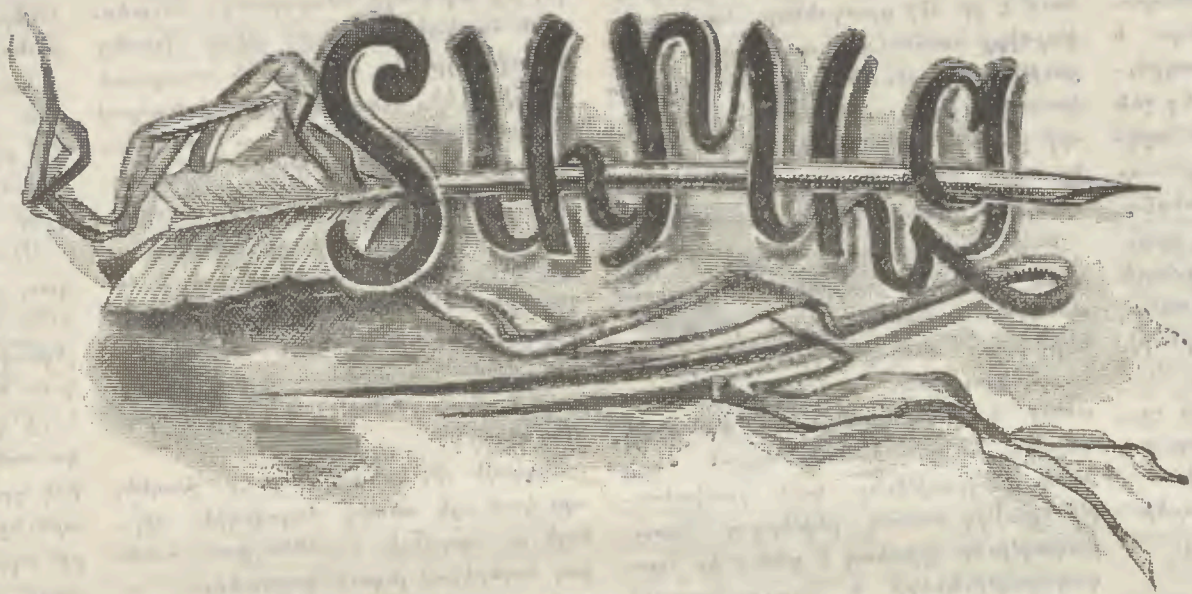

ԽՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ
ԽՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թիֆլիս, Օրգինալայն փ.
ա. № 31—33 (Հին Երևանի
համալսարանի դասարանի և
Օրգինալայնի ինստիտուտի հան-
դիպ). Բայ է ամեն օր (բա-
ղի կիրակի և տոն օրերից).
առ. 10 փ. մինչև 2 փ. և կէս
օրից յետոյ:
Աճճական հետազոտ-
քին խմբագրի և եր-
կերագրի և ուրիշ
առաւ. փ. 11—12.
Տեղեկութեան № 282.

ՅԱՅՏԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈ

ընդունում են ամեն լիզ-
ով, ճարագի մի հինգերոր-
դական երեսի առը առա-
ջին երես 40 կողմ. վերջին
երես 25 կ. մանրատառ (դե-
տիւ). Արտատպանից կը-
նակի: Վերջնական յայտարարու-
թիւններն առանձին համա-
ձայնութեամբ: ԲԱՅԵՐԸ
ԴԱՅԻՆԸ՝ տարին 6 ր. (ար-
տատպան. 10 ր.) ամիսը 50 կ.
առանձին №-ը 20 կ. Հասցէն՝
ТНФЛНСТ, реда. ТАРАЗ
Redaction du Journal
TARAZ.
Caucase, Tiflis.

Գ և ղ ա ղ ե տ ա կ ա ն, գ ղ ա կ ա ն, գ ի տ ա կ ա ն. ք ն ն ա ղ ա տ ա կ ա ն

պատկերազարդ շարքերով. քչա է տեսնում շարքը մի անգամ կիրակի օրերը:

№ 34 Գ ի ղ ա կ ի, ն ո չ ե մ ք ե ղ ի 16

Տ ա ս ն ե չ ո ղ ո ե ղ ո ղ ա տ ր ի 1903

Շարունակում է Ա. Գ. Բ. Ի. Բ. պատկերազարդ ամսագրի և Տ. Ա. Բ. Ա. շարքերով 1903 թ. լուստանդարտությունը

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ ԵՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՂԲԻՐ

Առաջիկայ 1904 թ. ԱՂ-
ԲԻՐ միակ մանկական
պատկերազարդ ամսագիր
է՝ ՏԱՐԱԶ գեղարվեստ-
ական, գրական, ֆինանս-
ական - և տարազան
պատկերազարդ լուստանդարտ-
ությունը:

ապրիլի 16-ին լուստանդարտությունը միայն 3000 փ.
նԱԿ: Անհրաժեշտ է համարում այժմանից գրառանգել ա-
ռաջիկայ 1904 թ. համար լուստանդարտության և տարազանու-
թիւնը որ երկու միասին լինի 3001-րդ լուստանդարտ. ԱՂ-
ԲԻՐ-ՏԱՐԱԶ, անգոր պիտի լինի միայն 3001-րդ լու-
ստանդարտ. միասին լուստանդարտ. ԱՂԲԻՐ-
ՏԱՐԱԶ, որովհետեւ այդ պատճառով տարազանում են և
լուստանդարտ. 3000-ԱՂԲԻՐ օրինակ լուստանդարտ. 1904 թ.
լուստանդարտ. թուր պատճառով և արևելքում է մի ան-
գամից լուստանդարտ. միասին: ԱՂԲԻՐ-ՏԱՐԱԶ 1904 թ. լուստանդարտ.
և տարազան միասին լինի և զեղեղի իմաստով և լուստանդարտ.
լուստանդարտ. 3000 վա-
րդ լուստանդարտ. նախապես
են գալիս մեզից հասն և հա-
լիս անգամ տեղի լուստանդարտ.
ունեցող քերական դեմ:

ՏԱՐԱԶ

Նախատար, համաձայն 1898 թիւ ապրիլ 28-ի
ԲԱՅԵՐԸ, հաստատում միջնորդների
կողմից օրենքների 7-րդ յօդով — անհրա-
ժեշտ համարից արդիւն առ թերթին 2 փ.
չէ և երկու առաջ տպագրելու դատարան-
թիւններ, որոնց մասին մասնաձեւ է ար-
ւած ցենզուրական օրենքի 97 և 98 յօդովնե-
րում:

ԱՅՏԵՐԸ ԵՒ ՆԱԿԻՆԸ

III

Քէ մայրաքաղաքում և թէ գառու-
նեւում հրատարակող թերթերը մէկը
միւսի ետեւից անապարտ են ըստ ա-
ռաջիկայ տարւոյ համար լուստանդարտ-
ությունը: Մեր բարեկամները ստի-
պում են մեզ էլ նայել անհի, 25 որ մի
քանի հազար լուստանդարտ. ունեցող թեր-
թեր անապարտ են, որ նախ իրանց
մուշտարները ուրիշներին մօտ չըզան-
ն և երկրորդ, խմբագրութեան կառն էլ
հազարավորից ազատան Իսկ մենք,
մենք ինչ անինք անապարտ, մեր
խմբագրութեան կառն միշտ գառու է,
Իսկ լուստանդարտ. մի ջուրտ ու մի
կենտ. և թէ նրանց էլ կորցնենք, մեծ
հոգս չէ մեզ:

Ո՛հ, մենք կամք չունենք այս անգամ
սովորականի նման բանալ լուստանդար-
տությունը: Դանակը ուղղորդ է հա-
սել, լուստանդարտ. լուստանդարտ.:

Հայերը մեղադրում են իրանց ինք-
նաձեռնադրութեան մէջ, թիւր կարծիքներ
կան կողմում հայ հարստի, ինտելիգեն-
ցիայի, հոգևորականի մասին: Մենք նախ
պիտի թէ Մոսկով. ԵՊԷԻ-ին և թէ նման
թերթերին ախաղաղաւ, փաստերով ա-
պացուցանենք, որ հայ հարստը, հայ
ինտելիգենցիան, հայ հոգևորականը չառ
հետ է հայ տարր, հայ ազգ ու ժողո-
վուրդ կազմուց, ապա ջոյց տանք թէ
միքեր են իսկական հայերը, որոնք հա-
զար տարիներով կրել և կրում են տան-
ջանք, վիշտ, բայց սուրբ պահում են ի-
րանց լիզուն ու եկեղեցին:

Որ ոչ մի հարուստ հայ, ինքնաբերու-
մանակից չէ հայի յոռաճողութեան
հետ փաստեր Մոսկով. ԵՊԷԻ-ին:

Արդէն քան և մէկ տարին լրանում
է, որ մենք հրատարակում ենք հայերէն
լիզուն հայ մանուկներին, ծնողներին և
գաղութայինների համար պատկերազարդ
մի ամսագիր՝ Լիզրի անունով և տան

ու հինգերորդ տարին է մանուկ մեր
ձեռքով լուստանդարտ. ճարագ. դրական,
գեղարվեստական, քննադատական և այ-
լն և այլն. պատկերազարդ շարքա-
թերթեր, բայց մինչև օրս ոչ մի միջո-
նառք չէ լուստանդարտ. լուստանդարտ. չէ
ուղարկել մեր թերթերին, որոնց նիւ-
թական հեղ միմեկը միշտ հրատարակի
վրայ է եղել: Այս գեռ. փչ է. հայ հա-
րուստը, հայ ինտելիգենցիան տարեկան
գէշ 10 ր. իր լուստանդարտ. լուստանդարտ.
էլ չէ մասնակցում մեր գործին, որի նը-
մանը հայերը երբեք ոչ անհեղ և ոչ
ունին:

Դառնանք փաստերին:
Նախ թիֆլիսում, սկսում ենք այրե-
նական կարգով և նրանցից, որոնց կա-
րգալ թերթը լուստանդարտ. գէշ մի միջո-
նառք ստիպ է ճանաչում:

1. Անանեան, Լիզր. Ստեփ. 2. Ա-
գեղանեան—ընկ. կաշեղէնի եւ այլն,
3. Արամեան Միք., 4. Ալիբեկեան,
5. Արիսեան. 6. Ալիբեկեաններ և
այլն, և այլն. շարունակել կամենում
էք: Կարող է արդեօք գէշ մի հոգի
տարապետ, որ սրանք միայն երկէ կա-
մենան, կարող են իրանց նպատակով ա-
պահովել հայ բոլոր թերթերը և այդ
այնքան անողալի կրկին սրանց համար,
որքան մի գալ ջուր Գիւրգենի
նրա տիւր ջրեր:

Սակայն հայոց այրենարանը 36 տառ
ունի և թիֆլիսում չեն միայն հայ հա-
րուստները...

Թիֆլիսում բայց թեմական ու առաջ-
նորդից և չնորհունակ կոչա Հաբի. Թա-
յիրեանից ոչ մի հայ հոգևորական (Աղբիւ-
րին և ճարագին լուստանդարտ. չէ: Բա-
ժանորդ չեն մեր այս թերթերին (ի
բաց առեալ մեր աշխատակիցները) և
ոչ մի հայ բժիշկ *), ոչ մի հայ ինժե-
ներ, ոչ մի հայ երդուեալ հաստար
մատար, ոչ մի հայ ուսուցիչ: Կու-
տարայի անունով ճառախօսող մեր ի-
րաւասունները գէշ մի օրինակ Աղբիւր
և ճարագ չեն տանում քաղաք. վար-
չութեան հայ ծառայողներին, գրադա-
րանի համար, իսկ մեր բանկերը, ժողո-
վուրդները, մեր եկեղեցիներին երեսփոխ-
ները և ոչ մի յայտարարութեան մեր
թերթերին չեն տալիս:

Գուցէ կասէ Մոսկ. ԵՊԷԻ-ին անհաշա

*) Բացի գառուից նորեքս գաղթած մէկը:

Պ ա շ ս ո ն ա կ ա ն

ԿԱՆԱԿԱՆ ԵՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

8 հոյեմբեր 1903. Թիֆլիզ:

Ի նկատի ունենալով զենեւոյ ստիպանդ
սենսոր իշխան Գալիցինի հիւանդ լինելը, եւ,
Կովկասի կառավարչութեան վերաբերելով 31-րդ
յօդովի համաձայն, ստանձնեցի Կովկասի քա-
ղաքական մասի կառավարչականութեան ամբողջ
պաշտօնավարութիւնը:

Օգնական Կառավարչատեղի գնեւորալ
էլեւանում Ֆրէշէ:

9 հոյեմբեր. 1903. Թիֆլիզ:

Ի նկատի ունենալով Կովկասեան գործի չը-
քամանտար և կողմերի ատաման գնեւորալ-
ատաման իշխան Գալիցինի հիւանդութիւնը,
եւ, զինուորական օրենքի 2-րդ գլխի 42-րդ յօդ-
ւածի համաձայն, ստանձնեցի չըքանի գործի
չըքամանտարի պաշտօնը և կողմերի ատա-
մանութիւնը:

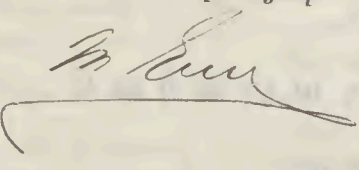
Ստորագրել է. Ժամանակաւոր-չըքա-
մանտար գործի գնեւորալ-էլեւանում
Ֆրէշէ:

Ի նկատի ունենալով կողմերի սովետիկ
Քալանթարի խմբագրութեամբ Թիֆլիսում հրա-
տարակող «Մշակ» լրագրի փաստաւոր ուղղու-
թիւնը, Կովկասի քաղաքական մասի Կառա-
վարչատեղի պարտաւորութիւններ կառարողը՝
28 ապրիլ 1898 թ. ԲԱՅԵՐԸ, հաս-
տատում նախարարների կողմից կանոնա-
գրութեան 4. 7 հիման վրայ, անհրաժեշտ հա-
մարեց դադարեցնել այդ լրագրի հրատարակու-
թիւնը երկու ամսով:

Ի նկատի առնելով Թիֆլիզում, իշխան Վ.
Մ. Թումանովի խմբագրութեամբ հրատարակող
«Новое Событие» թերթի փաստաւոր ուղղու-
թիւնը, Կովկասի քաղաքական մասի Կառա-
վարչատեղի պարտաւորութիւններ կառարողը՝
28 ապրիլ 1898 թ. ԲԱՅԵՐԸ, հաս-
տատում նախարարների կողմից կանոնա-
գրութեան 4. 7 հիման վրայ, անհրաժեշտ հա-
մարեց դադարեցնել այդ թերթի հրա-
տարակութիւնը երկու ամսով:

Ի նկատի ունենալով Թիֆլիզում Կ. Ի. Քա-
լանթարովի խմբագրութեամբ հրատարակող
«Тифлисский Листок» թերթի փաստաւոր ուղ-
ղութիւնը, Կովկասի քաղաքական մասի Կառա-
վարչատեղի պարտաւորութիւններ կառարողը՝
28 ապրիլ 1898 թ. ԲԱՅԵՐԸ, հաս-
տատում նախարարների կողմից կանոնա-
գրութեան 4. 7 հիման վրայ, անհրաժեշտ հա-
մարեց դադարեցնել այդ թերթի հրա-
տարակութիւնը երկու ամսով:

անպէտք թերթեր են, անբովան-
դակ, անճաշակ, խայտառակ հրատարա-
կութիւններ են Աղբիւրը, Տարագը և
այդ պատճառով հայերն էլ ուշադրու-
թեան չեն առնում, բանի տեղ չեն
դնում: Անտօնն էլ յայտնի է, որ այդ-
պէս չէ: Սակայն կըցանկանայինք, որ
Մօսկ Բէձ-ին Կերթէր մեր հանդէս-
ները. ամբողջութիւնը կարող է գրա-
նել Պետերբուրգում տպագր. գործերի
գլխավոր վարչութեան արկիւնում...
Իսկ Պետերբուրգի բոլ քաղաքների
հեթաղութիւնն այն է եղել, որ ժա-
րագը առնուպի 30,000 բաժանորդ ու-
նի, իսկ Աղբիւրը անկարելի է, որ ա-
մեն հայ բնութիւնը ստանալիս չըլինի:
Ռուս լաւագոյն մամուլի այդ կարծի-
քը մենք կաշխատենք իրականացնել:

ՄԵՐ ԳԵՂԱՊԵՐՈՅԻՆ ՔՆՆԱԿՆԵՐԸ
«Բանբեր Նայ գրական. և արվեստի»
հանդիսի թիւ 1-ի առիթով:

Նրբ ու է գրականութեան մէջ մտա-
ւոր շարժումը կանգ է առնում և այդ
գրականութիւնը սկսում է նմանել հո-
տող ջրի, այն ժամանակ գոյանում է ո-
րոշ շրջափակ նրա շուրջ կողմը: Կանգ առ-
նողն ատեղութեամբ, արժանաւորանքով
է սկսում նայել դրսի նոր հոսանքներին,
և որովհետեւ անհասկանալի է նրան առհա-
սարակ այդ նոր շարժման բոլոր երևոյթ-
ները—անհասկանում է նրանց «բառերի
կուսակցութիւնը, անհասկանալի Ֆրագները»,
իսկ վերջերս էլ հնարել է «վերա-
դննդական» բառը, որպէս անհասկանալի
այն ամենի, ինչ որ իրան անհասկանալի
է, իր գաղափարով մարին անըմբռնելի:

Փ Է Լ Ի Ե Տ Օ Ն

Ծ Ո Վ Ը

«Անկախ ծովը», նայն ատում է. այդ՝ անտակ.
նայն ժողովը կարող էի ասել անկախ, անմայր. նա-
յի՛ր, որքան աչքը կարում է, հորիզոնը միայն կը-
տեսնես. այսինքն այն հետադարձ գիծը, որ երկին-
քը միանում է ծովին և կազմում նրա շարունա-
կութիւնը:

Ծովը, հողից և օդից յետոյ, մի երրորդ տարրն
է, որի միջի բնակիչները օժտւած են ուրոյն շին-
ւածքով. ծովը բնութեան նրաշաղկերէն է և նրա ըս-
տեղծագործութեան վիճակարի սրտին: Ծովը կեն-
դանի արարած է, մեռելով ծով միայն մէկն է ան-
ւանւած հողագետի վրայ:

Հարուստ գազմունքներով օժտւած մարդը
գտնում է ծովի մէջ լրակատար բառականութիւն
իր գանազան կրքերին. ծովը կապում է բնութեան
զայտնի ձեռքով մարդոյ գազմունքանց հետ: Ինչ
տխուր էր, նայեցէ՛ք ծովին, թէ Ի՛նչպէս նա հա-
մապատասխանում է այդ ձեր տրամադրութեանը.
Ծովը լուռ է, անպը կոխած նրա մակերեսը, մշուշ
պատնէ է երկինք ու գիտինք և անձրեւի
խոշոր կաթիլները միաստապէս շշուկով ծակելու-
տում են նրան և խոշոր շիթեր կորզում երեսիցը.
բայց ահա՛ արեգակը ցոյց տեսց իր պայծառ դէմ-
քը, ծովը պարզեց, ուրախացաւ, որին և անմիջա-
պէս արծազանք տեսց ձեր սիրտը:

Երեկոյ է, գիշերանում է, ծովը սկսում է շար-
ժել և ինքն իրան ճօնելով հետգնեւէ տաքանում
է, սկսում է քամին, որը նոյնպէս աստիճանաբար
ստատկանում է. ծովը հնոցից բերում է մէկգլխուց
անկող ալեաց բաշեր, որոնք դիգելով միմեանց վը-
րայ, խորտաւարար թուշում են և զարնում արին
ու տան բարձրութեան՝ ջրվեժային փոշի հանում:

Կանգ առնող գրականութիւնը գոյաց-
նում է իր մէջ գրագոյններ ևս, որոնց
կարծիքը ստանում է պատգամի ազդե-
ցութիւն այնպէս, ինչպէս ամէն մի վատ
կուսակցութիւն ունենում է իր կուռքը,
որի շաղկին իսկ հռչակում է ուռքը և
նրա դէմ խօսելը, նրա վրայ ու է չնչին
սխալանք գտնելը—սրբապղծութիւն է:

Բայցի դրանից, այդ անշարժ մնացող
գրականութիւնը տարիներ ընթացքում
ստեղծում է նաև իր նման ընթերցող-
ներ. իրան, միմիայն իրան հասկացող
հասարակութիւն, որ նոյնքան նորա-
տեցի է լինում, նոյնքան ֆանատիկ
անշարժ ձևերի համար—որքան ձևեր
տեղ լրագրութիւնը կամ գրականու-
թիւնը: Այդ տեսակ ընթերցող հասա-
րակութիւնը չըմանակ է դնում իր հաս-
կացողութիւնների և մտաւոր պաշարի
չուրջը՝ չնորհիւ ընթերցանութեան
նիւթ տեղ լրագրների և գրքերի. չըր-
ջանակ դնելուց յետոյ, ունենում է իր
պատգամախօս գրագոյնը, որի ամէն մի
խօսքը ներթափան է. ունենում է կաղա-
պարային արտայայտութիւններ, մտա-
ծութիւններ և միայն կաղապարած գրա-
կանութեան պահանջ, որից դուրս ու է
նոր բան ստեղծելու է նրան:

Եւ, կաղապարային այդպիսի քննա-
դատութեան համար վէպ, բանաստեղ-
ծութիւն և այլն պիտի ունենայ սահ-
մանած ձևը, սահմանւած լեզուն,
ապա թէ ոչ՝ նա «բառերի կու-
տակումն է» նա «դիկտանտականու-
թիւն է», նա դատապարտելի է:

«Պոստիքը ժողովրդին հասկանալի
լեզուով»—գոչում են այդ քննադատները
յաճախ: Մի րոպէ չեն մտածում, որ երբեք
ժողովրդը, սրանից տասնեակ տարիներ
առաջ չէր հասկանում այն լեզուն, որն
իրանք գործածում են այժմ. և որ հաս-
կանալի գարձերն նրան միմիայն գոր-
ծածնէլով: Բայց, այստեղ հարկ է պար-

դել թէ ո՞վ է այդ «ժողովրդը» առաւել,
որին հասկանալի լեզուով պիտի խօսել:
Ժողովրդը մեր գաղութներն աւարտած
մարդիկ են, ուսուցիչները, մի խօսքով
—ինտելլիգենցիան: Նիւթ դա է—ուրեմն
նա պիտի գիտենայ և ի՞նչ չըգիտէ էլ,
պիտի ուրախ լինի որ իրան սովորեց-
նում են իր լեզուի ճիշտութիւններն ու
հարուստ նրբութիւնները: Իսկ ի՞նչ ժո-
ղովրդը այն ամբոխն է, որ հապիւ
կարգաւ-գրել գիտէ և կամ սկի չըգիտէ—
այն ժամանակ նրան և ոչ իսկ հասկա-
նալի է մեր այժմեան լրագրների ողոր-
մելի լեզուն:

Սակայն միթէ հարկաւոր էր թողնել
այս կամ այն տեսակ ժողովրդին միշտ
նոյն ու ողորմելի, 4—5000 բառ ունե-
ցող հայերէնով լեզուն գործածելու, ո-
րով գրում են մեր լրագրները. միթէ
նրան այդ լեզուով պիտի գրականութիւն
տալ և նրան պէտք է յարմարեցնել գրա-
կան լեզուն: Սա չէ որ նման է պահանջա-
նել մի նկարչից նկարելու ամէն պատկեր՝
անպատճառ հատկանի «ժողովրդը»
դիւն: Այդ «ժողովրդը» է օլթօգրաֆ
և վառ գոյններով նկարիչ տաւր լաւ է
հասկանում, քան Մուրիլլոյի կամ Ռա-
ֆայէլի մաղանայից: Ուրեմն այս վի-
շին նկարները «գեղարարական են»
գոյնների կուտակումն են—որովհետեւ
հասկանալի չեն ժողովրդի մեծամասնու-
թեան...

Մեծամասնութեան հետ միշտ համա-
ձայնել կարող է միայն նա, ով աղտոտ
չահեր միայն ունի այդ համաձայնու-
թիւնից, առ հասարակ փորձառասնու-
թիւնն է որ ստեղծել է այս կամ այն
մտաւոր շարժումն ու գեղարուեստը: Նւ
այդ իսկ փորձառասնութեան վրին
պարզ է ընկնում տարբարեցնել միշտ
աւելի գեղեցիկն ու վսեմը մեծամասնու-
թեան մէջ, և ոչ թէ թողնելու ժողովրդի
հասկացողութեան մակերեսը միշտ

նոյնը, տալով նրան՝ նրա իսկ հաշիւ
բաներ միայն:

Այս խորհրդածութեանը առիթ տա-
նէ՛ք մեր ջրա կովկասի հայ թերթի-
մէջ լոյս տեսած քննադատութիւնները
«Բանբեր Նայ գեղար. և արվեստ» հա-
դիսի վերաբերմամբ:

Միմեանց ետեւից գրեթէ բոլորը, կա-
ղապարային ձևով, նոյնը կրկնեցին.
«Բանբերին» մէջ եղած թերթախոս-
լեզուով ստանաւորները «գեղարարա-
կան» են—այսինքն (ըստ այդ քննադատ-
ների գաղափարի) բառերի անմիջ-
կուսակցութեան և այլն, և այլն. մինչև
իսկ գրագոյն քննադատներից դուրս գը-
տնեցան շատերը, որ կամ գրագոյննե-
րի ազդեցողութեան տակ և կամ հէնց
վարժ՝ որոշ շրջանակի չափով քննելու
նոյնը կրկնեցին և կրկնում են:

Բայց, իրեւ, այդպէս է. բառերի կու-
տակումներ են օրինակ հէնց Նարնա-
նեանի այն խորունկ և վսեմ արտայայ-
տութիւններով, այն գեղեցիկ պատկեր-
րացումներով բանաստեղծութիւնները,
որոնց մէջ զգացմունքների գործողութիւ-
նը ստեղծում է մարդու և ուր հայ լե-
զուն հասցրած է լրբարձը չեղելութեան:

Միթէ այդքան արդէն մեր լեզուի ան-
ժանօթ գտնեցան կաղապարային քըն-
նադատները, որ չըհասկացան Նարնա-
նեանի գրածները: Այդպէս է արդեօք,
թէ փրփրում են նրանք այն բանի հա-
մար, որ թերթախոսները հակադրական քա-
լը են անում հայերէնի մէջ, իսկ մենք
գեւ. նոյն 4—5000 բառ ունեցող ողոր-
մելի լեզուով ենք պարծիւնում. այդպէս
է արդեօք թէ՛ այդ քննադատները այն-
քան ստիպակցելի են իրանց միտքը, որ
այլ ևս անընդունակ են դարձել գնահա-
տելու ու է վսեմ արտայայտութիւն մայ-
րենի լեզուով:

Բայց ոչ. գաղափարը նրանումն է, որ
կեղիպտական այդ քուրմերը կատաղի ձի-

ն պարծնալ յետ գնում: Բայց ահա նորից վրայ
հասան նոյնիսկ այնքանք ևս, որք վրայ էր կազմ
ու պատրաստ պատկերազմի. ու բլբի շափ բարձ-
րանալով ու գոռալով վրայ են ընկնում աներկոյթ
թշնամային և տեղնուտեղ խորտաւար: Նոյն այդ
վայրկեանին ձեր սիրտը ամբողջապէս բարկում է,
դուք ինքներդ էք ոչ միայն անհասկանում, այլ և
մանակցում պատկերազմին. և ո՞վ է, որ էլ պա-
տկերազմի իր կեանքի մէջ, մինչդեռ կեանքը ինքն
բառ ինքեան պատկերազմ է՝ հաղար ու մէկ ան-
ւանակոչութեամբ և նոյնքան տեսակով ուստադ-
կութեամբ. Այո՛, դուք ծովի մէջ, ալեկոծւած,
պրտորացած ծովի ալիքները անկապար շարժման
և սրտուն գոռուն-գրչինի մէջ՝ գգում էք մի ան-
որշ մարտ, կոտում էք մի աներկոյթ թշնամու
դէմ և դուք կրքոտ սրտով գինակցելով ծովին՝ մի
տեսակ նոյնութիւն էք գգում նրա անպարտելի ոյ-
ծի և յաղթմարտութեան մէջ: Գոռում է ծովը,
փշում է քամին անարգել և դուք գտնում էք խը-
նովայոյզ դրութեան մէջ:

Բայց ահա հանդարտեց ծովը, մեղմացան ա-
լիքները, դադարեց հողմը և ծովի փափուկ շփոյն
է միայն լուռ ու աստեղագար կաղապար երկնա-
կամարի տակ համաշափ ու ներդաշնակ շփուկով,
ձեր ականջին անհուն քաղցրութեամբ օրօր է կար-
դում և ինքն իսկ իր օրօրի ձայնից՝ ներհում՝ իր
վիճակարի շնչատուութեամբ:

Այդ պահուն ձեր սիրտը հանգիստ է և ան-
կարբ նոյնն ու միանգամայն ձեր էութեամբը լսե-
լի պարծած, ներհում էք և դուք անվրդով ընով:

Բայց ծովը իր սքանչելիքը պահել է արեւա-
մուտի ժամայն համար: Նա պնդում է, զարդար-
ում՝ իրեն նորաշարս, գուգում է իր ամենաթմա-
կազին պանդոյներով, երբ պէտք է իր թագաւոր
արեգակին ճանապարհ գցէ հեռաւոր աշխարհներ:
Արեգակը թերեւց երկնից բարձրութիւնից և մօ-
տեցաւ ծովի հորիզոնին. ահա ծովը փռեց իր վը-

րայ ուղեւորութիւնը—արեգակը տեղի եւս ի-
ջաւ-դէպի ծովը, թիչ է մնում որ համբարի նրա
ջրերի հետ. ծովը ցնցեց և զգացաւ մի նոր, հա-
զարեւանազ կերպարան, զատման անկուսածոյ
պատման, որը ամեն անգամ գեղեցիկ մեղմա-
մոր շնչից զարարում է, ծրածանին տալիս և հա-
զար ու բիւր, աչքի անծանօթ բիրտական գոյնե-
րով՝ պնդում ու փայլում: Ամբողջ հորիզոնը այր-
ւում, վառւում է, շրջակայ սարերը ջրակապոյտ
գտնով ներկում, և նրանց զազաթների վրայ ան-
տանները պայծառանում ու ձիւնապատ լեռները
սպիտակաւում վարդազոյն երանգով թափանցում:
Ահա բնութեան սիրոյ հանդէսը և դուք հիացմամբ
նայում էք այդ նրաշաղկապ և ծարաւ աչքերով
ծովի մէջ ընկնող արեգակին ուղեկցում մինչև
նրա վերջին ճառագայթի խորտաւարելը:

ԲՈՒԿԱՅԻՆ Ա. ՆԱՄԱՍՏԱՐԳԻՆԻ
ԳՅՈՒԼԵԿԻ. 8-ն նոյեմբ, 1903 թ.

M A S S A G O N

Ձանազան մարդիկ կարգում են մի գրաւոր և մի
մի անգամ, նմանապէս գանազան տեսակ են հասկանում
կարգադատը. ինչ արած, այդպէս էլ է պատահում.
բայց արդեօք շատ է պատահում, որ մինը մի բան
կարգայ ու համ հասկանայ իսկական միտքը, համ էլ
չըհասկանայ, բայց որ մի և նոյն ժամանակը չըհասկա-
ցածի մէջ լինի մի այնպիսի միտք, որ նպատաւոր և
մօտ լինի գրաւորի հեղինակին:

Այսպիսի մի գէպը հազիւ է պատահում և սրա
համար էլ ստիպւած եմ «Տարագի» ընթերցողներին
պատմելու հետեւեալը:

Թիֆլիզցի մօքաւարների միջին դասի պատկա-
նող մի ծանօթ ունեւ, որ այդ անհետացող տիպարի

մեղքը հեշտութեամբ է հալում նովորոճման
հան ապահովեցող կուսակցի մէջ».

Այժմ, երկրորդ հակառակութիւնը:

«Մշակ» № 240-ում կայ մի առաջնորդող
դարձնալ և այն էլ այսպիսի վեր-
նագրով. «Դրական աշխատանքի վար-
ձատրութիւնը»:

«Մենք շատ կըցանկանայինք որ հասարա-
կութիւնը իր սրտին մօտ առնէր իր գրական
գործողներին վիճակը... Գրական գործողը պէ՛ք
է կարողանայ բուսականացի վարձատրութիւն
ստանալ իր աշխատանքի համար, որպէս զի նա
կարող լինի իր բոլոր կոթնամբ նւիրել գրա-
կան աշխատանքին և ստիպւած չլինի հազար
ու մի պաշտօններով գրադել և միայն աղատ
ժամանակի մի շնչին մասը տալ գրական աշխա-
տանքին»...

Այս բոլորը շատ և շատ լաւ է, ար-
ժանի լուրջ ուշադրութեան, սակայն քա-
նի տարի է անցել այն օրից, երբ նոյն
«Մշակը» շանթեր էր արձակում գրող-
ներին դէմ, որոնք ցանկանում էին «բա-
ւականացի» վարձատրել, որպէս զի
կարող լինին կողմնակի աշխատանքնե-
րից ազատ, իրանց բոլոր հոգիները
նւիրել գրականութեան: Վասնի տարի
է անցել այն օրից, երբ այդ թիւթը
ուժգոյնութեամբ չեղում էր, որ գրող-
ները չըզէտք է իրանց գրական գոր-
ծունէութիւնից եկամուտ ապաստել, այլ
սիրտը կողմնակի պաշտօններով գրադ-
ւեն... որովհետեւ երբ գրողը թշուառ և
զուռ լաւ կըզրի...

Սակայն, հակառակութիւնները, փոփո-
խամիտ գաղափարները «Մշակի»
յատկութիւններէն մէկն է, քանի որ
փորձով գիտենք, թէ ինչպէս «մի գրաւ
մեղքը» հեշտութեամբ հալում է մշա-
կական կուսակցի կարասի մէջ...

Մեծ աւետիս հայոց օգոյն բոլոր ըն-
թերցողներին: «Մշակի» մեծ երգիծա-
բան, բազմաթիւ ու անհամար բառեր
գրող «Վրճիլը» վճռել է «Մշակից» ար-

տապակցով առանձին գրքերով ի լոյս
բերել իր լազմաբան աշխատութիւն-
ների ժողովածուն «Մանրանկարներ»
վերնագրով—երկու սուար հատոր, զի-
նը 2 բուրլի (1000 երեսից աւելի):

Շտապեցէք բաժանորդ գրելու մինչև
փետր. 1-ը, ապա թէ ոչ՝ դինը կըբար-
ձրանայ... Տեղը չէ այստեղ Աշուղ-Յիւս-
տու ոտանաւորներէն մէկը յիշեցնել.

«Կաղ էլը հեծել, քարման է մտել՝ իրան...
երգիչարան է կարծում... խնդրի աշեցէք»...

Խեղճ հայ գրականութիւն, էլ մի չը-
մնաց, որ կաղ էլը հեծած քո տապալել
ոտանակոյն չանէր...

Նոյեմբերի 11 ից ձեռնարկելով «ԿԱՅ-
ԿԱՅԵ» լրագրի ոչ-պաշտօնական մասի
խմբագրութիւնը, Իւշկովը իր առաջին
առաջնորդութեամբ այսպէս խոստումներ է
անում.

«Մենքից առաջ, —ասում է նա— խմբագրու-
թեանը առաջնորդող կը լինի «Պոլկար»-ը. Գո-
վաթի համար» բառերը այսինքն որ «Պոլկար»
ուսումնասիրութիւնը կը լինի թերթի շանթերից
առաջինը: Գովկարի անցեալը, նրա ներկան և
ապագան—այն թէ ինչ է զբաղեցնում այս նոր
անձին և ոչ թէ այդ նոր անձը միայն, այլ և նրա
հետ ձեռք ձեռքի կաշխատեն նրան զապախ-
րակել անձերը՝ որոնք արդէն խոստացել են մի
շարք երկրաբանական, պատմական, ազգագրու-
կան յօդւածներ «Պոլկարի» մասին»...

Բարեմաղթում ենք յաջողութիւն նոր
գործողին, սպասելով տեսնել նրա խոս-
տումները իրականացումը:

Նոր-գարը» չարաւանգում է իր յոյ-
ւածները «ԲԱՅԱՆԵՐԱՆ ԳԱՍԽԱՐԱՎԻՍ-
ԵՐԱՆ» մասին, հիմնականում ուսումնասիր-
ելով թերթի մասին արւած խօսքերի
վրայ. խօսքեր, որոնք չեղանում են ըն-
տանական կըթութեան պոլկարու-
թիւնը չնորհի ծնողներին ծայրայեղ գաւ-
ղաբանքների և փայլաբանքի:

«Նոր-գարը» աւելացնում է գարս վը-

րայ նաև դատարի որսը թիւան մէջ մեծ
գիր ունեցող երկրորդ գործօնի մասին.
այն է ուսումնասիրանք.

«Եթէ այսօր—ասում է նա— մեր մատող սերուն-
դը շատ հեռու է մեզ գոհացնելուց... դրա պատ-
ճառները պէտք է ինտուի միաժամանակ թէ
ուսումնասիրանական կողմի և թէ մեր ընտանե-
կան դաստիարակութեան սխալ գրւածքի մէջ.
Երկուսն էլ հաստատապէս յանցաւոր են այդ
բանի մէջ, որովհետեւ ոչ մէկը և ոչ էլ միւսը չի
գտնում այն պայմաններին մէջ, որոնք անհրա-
ժեշտ են քիչ—շատ նպատակաւորման և բարո-
յապէս առողջ սերունդ արտադրելու համար»:

Բայց, կասենք մենք, եթէ ընտանե-
կան դաստիարակութիւնը լաւ գրւած
լինի, դժուար չէ նրան՝ գաղափարի չարա-
ծը անել:

«Արեւելեան Բաւուր» հաղորդում է
որ երկու հայ թերթերի խմբագիրներ
արժանացնել են «Լայպտիքական շնորհի»
Վարապետ Իւշկովին —արտօնաւոր
«Մաւրիսի» Գ. Կարգի Մէճիտէյի պատ-
ւանշանով և «Սուրհանդակ» լրագրի խմբա-
գիրներէն մէկը Արիկ Է. Մուպաշիա-
ճեան՝ նոյն պատւանշանով:

Հայ խմբագիրներ և սուլթանի պա-
ւանշաններով պարգւարւած: Հետաքր-
քիր չէ արգիւթ թէ որպիսի ծառայու-
թիւնների համար արժանացել են նրանք
այդ «շնորհին»: «Արեւ. Մաւուր» զա-
նում է մեզ այդ պարգիւ, բայց «Սուր-
հանդակի» մի համարը խօսում է նրա
փոխարէն և այդ համարն է հոկտ. 23-ի
համարը: Հետաքրքրուողը թող կարդայ
հենց առաջին յօդւածը թերթի առաջին
երեսում, մի խոսք գիտնանք մասի
սպաս:

Ստանում ենք երբեմն «Արեւ. Մաւուր»
համարներից: Ահ, թշուառ տխուր
որբան լղարել է նա ըստ ծառայի
և ըստ բովանդակութեան. նրա խըմ-
բագիր—Մ. Մամուրեանի մահւանից

յետոյ: Որքան անհամ—անհոտ, ոչ ոք
չըհետաքրքրող բանականներով և ան-
ձնական հաշիւներով լի յօդւածներ. իսկ
այն, ինչ որ երբեմն ախորժակով ու
հետաքրքրութեամբ կարդայ էր տալիս
ամսագիրը—հասարակական լուրջ խն-
դիրներ զրայ կրակոտ գրւածքներ,
զեղարեւոտական ընտիր աշխատութիւն-
ներ՝ բացակայում են այլ եւ... Մեռաւ
Մամուրեան, մեռնում է իր ամսագիրը՝
ծիւրւելով... ճիշտ այնպէս, ինչպէս մեզ
նում էլ կատարւում է մի օրաթիւթի
հետ:

«Հանգիստ Ամուրայի» նոյեմբերի հա-
մարում վերջանում է Բ. Խարաթեանի
մի յօդւածը, որ իր մասենախօսութիւն
է գրած Տօք. Ճաղաւարեանի «Հայոց
պատմութիւն» գրքին:

Պ. Խարաթեանը, որ մի առ մի ո-
չնշանում է դօկտորի յաւանոտ գը-
ւածքը, կարակցանում է արդէս.

«Դր. Ճաղաւարեանի «Հայոց պատմութիւնը»
նոյն իսկ իբր փորձ չէ կարող աջող համարել.
ինչ ինչ խոշոր թերութիւններ և մանաւանդ հե-
ղինքի բռն հոգումը դէպի մերթ անհիշ-
անապատացի իր երգողութիւններ, կրգրկեն
նորա երկը գիտնական նշանակութիւնից»...

Եւ իրաւ, այն «գիտնականը» որ կը
կամենայ կոշիկ կարել, կամ այն կոշիկա-
կարը որ փափաղ կուենայ գիրք գրել,
միմիայն յաւանդութիւնով երեւելի կը-
լինի, բայց երբեք գիտական ու է նը-
շանակութիւն ունեցող աշխատութեամբ:
Այս նոյնը կարելի է համարձակ նետել
մեր այն մի շարք «գրողների» երեսին,
որոնք կամենում են «գրել» միմիայն ցոյց
տալու համար, որ ամէն մարդ կարող է
կոշիկ կարել և ամէն կոշիկ կարող՝ գրել
չարժեք:

Սուրբ սպաւոյցներ—այցիկիցք լուր-
բագրանների գամբիւղներ... բայց ին-
չու միմիայն գամբիւղներ. թերթիցէք
նոյն իսկ սպաւածները և սկիւր տեսնէք,

ընդ ի իրաւա թաղի երկրորդ (կայ և առաջինը) Իրա-
կանական ընկերութեան ընդհանուր ժողովին և իսկոյն
և իսկ օրապարիկով տեղափոխել թիֆլիս: Ինչ ասո-
ցին, որ երեք օր անցած նա սկսի ներկայ լինի Ամրա-
տերալի խաղաղասիրաց ժողովում, միևնոյն ժամա-
նակ ճանապարհին և իսկերատ կարդայ Ռուսիայի մի
քանի այլապես ժողովներում:

Առաջին կարգում փառաւորապէս բազմած էր
Թիֆլիսի լուսաւորութեան իշխանը: Մեր այս Բիբոն-
ֆելդի աջ ու ձախ կողմերում շարքաւոր նստած էին
ազգիս երեւելիները, ի միջի այլոց, և ես:

Նախագահը ընթով «քր» արաւ, երկու մասերով
սեղմից պնչելը և անկողնոյ ձայնով ժողովը բացած
սպարաբեց:

Տիրեց ընդհանուր լուռութիւն: Գեղարեւոտակա-
ները իրանց անդերը գրասեղին:

Արեւի պայծառ շողերը հեղուկեցին ներս: Օդը
փափկացաւ: Տրամադրութիւնները դարձան միանգոյ-
մայն էսթետիկական: Մի քանի անհանգիստ դերա-
տաններ պատրաստեցին իրանց սրտերում կուտակւած
թոյնը, վերջապէս, թափելու Վարչութեան զլխին: Իսկ
Վարչութեան անգամները իրանց բեղերը սրբեցին
թոյնին թոյնով պատասխանելու:

Նախ քան կուեն սկսելը, վարչութեան անգամ
Տիֆլիսի Յովհաննիսեանը հանդիսաւոր կերպով խոս-
տովանց, թէ Վարչութիւնը մոռացել է մի բան, որ
ծառի յիշողութիւն ունեցողն անգամ պարտաւոր էր չը-
մոռանալ. —այն է, մոռացել է յարգել իր ներկայու-
թեամբ տարեկարծի հոգեհանգիստը հանգուցեալ այլի
Մակարեանի, որ յօդուա Ռեկորդութեան կտակել է
3000 ուրբլի և դէպք տասն, մի կտակ, որ չիթի-
ցրել է հայ բարեգործներին և նրանց չըջանում հարց
դարձեցնել. «այդ ինչ բան է թատրոնը, որի օգտին
կտակ է արել հայ կինը»:

Ժողովը նկատելով Տիգ. Յովհաննիսեանի վար-
չութեան կողմից կարմիրը, սրտից հանգուցեալ կոտ-
կարար իշխատակցարդիկ մի տոմսին հոգեհանգումով:

Այս վարչութեան գոնձապահ ըմբռն Խատիսեա-
նը կարդաց ընկերութեան տարեհաշիւը: Երեւոյ, որ
մեր թատրոնական գոնձապահը չըծաղկած՝ չարանում է
և չուտով մշինելի գրօտալայր պիտի գաւնայ: Թէև պ.
Խատիսեանը հաշիւը կարմիլ էր շատ ճիշտ, շատ մա-
քուր, շատ օրինակիկ, բայց նա ինքը բարեհաճեց սը-
րախօսել իր մասին: Նա ասաց, որ եթէ իր կազմած
հաշիւն ուղարկելի որ և է ցուցահանդէս՝ «Չըսկանի»
չի արժանանալ: Ժողովը միաձայն եկաւ այն եզրակա-
ցութեան, թէ յարգելի գոնձապահի հաշիւը ընդհակա-
ռակը ամենախիստ ժուրի կողմից իսկ կարող է ար-
ժանանալ «Չըսկանի», փասն զի նա «Չըսկորու-
թեան» կատարելատիւ է ներկայացնում թատրոնի
գոնձապահը: Միանգամայն ցանկութիւն յայտնեց, որ
այսուհետեւ վարչութեան հաշիւներն արժանանան ոչ
թէ «Չըսկանի», այլ չըբանշանի: Այս նպատակով ո-
րոշեց Վարչութեան վրայ պարտականութիւն դնել
թատրոնի գոնձապահը չըբաւորութիւնից ազատելու՝ ժո-
ղովարարութեան միջոցով:

Խատիսեանը հաւանութիւն չըտեց այդ վճռին,
երկի, դերադատելով «Չըսկանի» չըբանշանից:

Այնուհետեւ սկսեց սպառնալ: Դերատան Արեւելա-
նը բաց արաւ մի մեծ տուրակ, որ լիքն էր դերա-
տանների գծողութիւններով վարչութեան դէմ: Եւ
այդ տուրակից անկացին մեղադրանքներ մեղադրանք-
ներ ի տակից: Պարզեց, զլխաւորապէս, որ Վարչու-
թիւնը շատ ինքնուրոյն կերպով է վարում մեզնում
թատրոնի գործը: Նա մոռացել էր Արեւելանի բոլոր ա-
սածները: Դեհ հանուր միտքն այն է, թէ Վարչութիւ-
նը մեծ մասամբ տրամադրել է քննու, քան արթուն
հայտը, Եւ հոտ ունը մանաւանդ ժառանգանում է
այն ժամանակ, երբ ինկապէս սկսի արթուն լինի, այ-
սինքն տմաւը, երբ հարկաւոր է պիէսներ ընտրել,
խումբ կազմել կերպի, թատրոն վարձել և այլն և այլն:
Վերկացաւ տեղից և ուստաւ ձեռքին մի առ
մի հերթից Արեւելանի ասածները Տիգ. Յովհաննիսեանը:
Հերթումը նոյնպիսի սկիւրաւոր էր, որքան և մեղա-

դրանքը: Թիֆլիսի լուսաւորութեան իշխանը ձեռով
իշխանական նշան արաւ որ վճռին վերջ տրել: Եւ բո-
լորը սաքսափած լուցին: Եւ ոչինչ չըպարզեց: Եւ ես
ոչինչ չըհասկացայ:

Այսպէս, դուռն իս իմ սրտումը, սկսեց ժողովի ա-
մենանշանաւոր գրադմունքը—ընտրութիւններ: Պէտք
էր ընտրել վարչութեան հերթով հրաժարուող երկու
անգամները—պ. պ. Յ. Տիգրանեանի և Բժիշկապետ Վա-
հան Արծրունու փոխարէն նորերը: Ժողովը միաձայն
խնդրեց պ. Տիգրանեանին շարունակել անգամ և նա-
խապահ մնալու: Նա համաւորաբար մերժեց, բայց
վերջ ի վերջոյ վիշկեց ժողովի տրամադրութեանը:

Ժողովը վերջացաւ ընդհանուր տեղդիտակութեամբ
փասն զի ամենքը քաղցած էին: Շատերը նախագահի
բաժանած տեղդիտակները փոխանակ ընտրողական արկ-
ղերը զցրելու իրանց փոքրին էին զցում:

Նոյնը արի և ես:

Մաղբուս

ԴՈՐԾԸ ԴՈՐԾ Է ՊԱՀԱՆՋՈՒՄ՝)

«Les affaires sont les affaires»)

Դատակերպութիւն երեք գործողութիւնով:

Թարգմանութիւն ընդգրկից Գ. Ջ.

ՆՐԵՆՈՅՔ IX

Իսկոյն, յետոյ կառուարարից:

(Իսկոյնը նստում է գրասեղանի տաղ: Սկիզբը
մոռածութեամբ մէջ է ընկնում, յետոյ շարունակ է թղթե-
րը գրասեղանի վրայ):

Իսկոյն. Ա՛, պ. Մարկիլ: Ա՛: (Ուսերը շարժում
է): Դու կարծում ես, թէ ամէն ինչ վերջացած է:
Կանգ, դու կը սրտիս իմ առաջ: (Արմուհիները դնում

որ գրական ապարդիւր այդ թերթերում մնացել է որպէս նահատակ և զոհ՝ զըր-
շակներին, զոհ՝ սոսկալի գրիչներին...
Եւ այդ բոլորից յետոյ ինչու սերեմ
գանգատել թէ իսկական գրողները չեն
երևում, մէջ տեղ չեն գալիս: Աւելնը
նախ ապականւած ապարդիւր, որ կա-
րելի լինի ներս մտնել...

Լոյս տեսաւ «Լումա» հանդէսի թիւ 5-ը:
Այս հանդէսը սկսում է հետզհետեւ
հետաքրքիր դառնալ, սակայն ցանկալի
էր, որ աւելի քիչ տեղ արւեին թարգ-
մանականներին: Ի՞նչ որ «Լուման» ունի
իր չորջր աշխարհի գրական ոյժեր, որ-
պիսիք են Պ. Պ. Շիրազիզադէ և Մու-
րադան:

Այս անգամ ուշադրութեան արժանի
յօդածներից գլխաւորն է բժ. Լ. Տիգ-
րանյանի «Գերմանական Դորպատ
համալսարանը եւ նրա հայ ուսանող-
ները» յօդածը, որ շարունակելի է:
Այստեղ դուք կը կարդաք մեր մտաւոր
կենսութեամբ աչքի կարծող յայտնի գործող-
ներին: Նազարեանի, Աբովեանի, Աբե-
մանի, Պատկանեանի, Սիմէօնեանի և
այլն մասին:

Համառօտ, ամփոփ և հետաքրքիր
կենսագրականներ մեր հասարակական
անցեալ կենսութեամբ այնքան եռանդով
գործող անձերին:

Երկրորդ աչքի խփող և իր բովանդա-
կութեամբ ճշգրտ յօդածն է. «Թաւ-
րիկի հայ կենսութեամբ» զբաղւած Ազատեանի:
Եւ տեսէք ինչքան է պատմութեամբ Թաւրիկի
մի բուռը հայ, հարեմական կենսութեամբ
սարող կանանց մասին:

«Թաւրիկում երկ թէ երեք տարի առաջ,
Պարսից կառավարութեան ժամանակ, տեղական
առաջնորդին ներկայացնել է 70 երասպան-
կալիս: Եւս պատմելի կանանց մի ցոյցով
և խնդրել է նորանից՝ զգուշ կամ քաղաքից
ուսցնել զսցա: Եւ այդ 70ը դեռ հրապարա-
ւած է:

է սեղանին և գլուխը կը շնչեցնում է ձեռքերի վրայ:
Նա ըստ երեւոյթի մտքով հեռու է չըջապատած ա-
ռարկաներից: Յանկարծ. ներս է մտնում կառավարիչը:
Նա գրգռւած և մոլորւած է:

Կառավ. Պարսն... Պարսն...

Իսիլ. (Աւանդ շարժելու, իւրի հեռւից լսե-
լի ձայնով): Հա, ինչ կայ...

Կառավ. (Խնդրեցով): Դժբախտութիւն... Սոս-
կալի դժբախտութիւն...

Իսիլ. (Ինքն առանց շարժելու): Ես քեզ ար-
գելում եմ դրա մասին խօսել: Այդ քեզ չէ վերաբե-
րում...

Կառավ. Ձեր որդին...

Իսիլ. Իմ աղջիկը, յիման...

Կառավ. Այդ ձեր աղջկան չէ վերաբերում...

Իսիլ. Գնաց: Հա, յետոյ ինչ...

Կառավ. Ի՛նչ, ո՛չ, պարտն, ո՛չ:

Իսիլ. Բայց դու խելագար ես... դու կարծեօք
խելագար եմ:

Կառավ. Դուք չէք հասկանում, պարտն, ձեզ
որդին, (գլխաւորութեամբ), պարտն Կառավեան...

Իսիլ. Յիման...

Կառավ. Սարսնել է...

Իսիլ. (Չէ շարժւում, գլուխը ձեռքերի մէջն աւած.
երկարատե լուսութիւն: Յետոյ նա ձեռքերը ցած է
թողնում և նայում է մեծ գալմանքով կառավարչի
վրայ): Դու այդ ինչ ասիր...

Կառավ. Պարտն Կառավեան մտնել է...

Իսիլ. (Վեր է թռչում տեղից, մի ոտտոււմով
յարձակւում է կառավարչի վրայ և բռնում է նրա վը-
ղից): Դու այդ ինչ ասիր... ասիր: (Յնչում է նրան,
կառավարիչը աչքս ունի է աչքս ունի): Յիման, կըրկ-
նէ, ինչ որ դու այս լոյսին հաւատալիցիդ ասել...

Կառավ. (Խնդրած, խաւրոս ձայնով): Թողէք
փնձ պարտն, թողէք...

Իսիլ. (Նրան թողնելով): Ասա... դէ՛հ... (Կա-
ռավարչի խօսելու ժամանակ Իսիլի որդի աչքերը սար-

կական էին: Բայց քանի քանիներն են գաղտնի
կերպով նայն զգուշի արհեստով պարագում...

Թէ որքան ճիշտ է այդ թիւը—չը գի-
տենք. թուում է որ չափազանց է 670
տուն՝ և 70 պոռնիկ. սակայն այս փաստ
է, որ մի ամբողջ փողոց հայոց թաղում
բնակւած է միմիայն մի յայտնի ընտա-
նիկով, որի բոլոր անդամները պոռնիկ-
ներ են... Որքան յիշում ենք, ծաղրա-
բար փողոցի անունը դրել են այդ կա-
նանց նահապետուհի Նարգիզի անունով
—Նարգիզաբար...

Ահա թէ ինչ է դոյացնում հարե-
մական օրհնակ կանանք...

Ինքնուրոյն գեղարեւոտական գրածք-
ներ պատկանում են. միայն մէկը կայ
«Նոյն պատկեր», այն էլ բառական ան-
հա՛ւ—ընտանեկան գրածք: Բանաւորա-
կան յօդածները բոլորը գրեթէ շարու-
նակիկ են և մեծ տեղը բռնում է Նր.
Շահապիզի «Նորէն արքայ, Գալֆայեան
և Նալբանդեանի «Աղջիկը» յօդածը:

Մասնակցություն

Հազար ու մի խաղ (ժողովրդական երգա-
րան) առաջին յիշատակ. խմբագրեցին Գոմիտա
վար. և Մ. Երեզնի. Ս. Զեմալբեյ, 1903. գի-
նէ 10 կ.

Ժողովրդական բանասիր գրականու-
թիւնը (ֆոլկլոր) իր մէջ այնպիսի գան-
ձեր ունի, որ յաճախ, շատ յաճախ մեր
«թխող» բանաստեղծները ամբողջ զըր-
ւածքները միասին ժողոված՝ այդ գան-
ձերից մի կտորի՝ չ'արժէ: Թողնել այդ
գրականութեան մէջ եղածները կորուե-
լու, աղաւաղելու, չըհաւաքել նրանց,
չըմաքրել և չըհրատարակել—ներկի չէր
մեր բանասէրներին: Բայց մինչև այժմ
ոչ ոք չըբարձրացրել էր: Ուստի ժո-
ղովրդից, իրաւ է, բայց ժողովրդից այն-

պէս անխնամ, շտապով, որ ոչ մի ար-
ժանիք չունեցաւ նոցա աշխատութիւնը:
Հրատարակեցին հանդէսներին, զըրոյկնե-
րի մէջ «ժողովրդի երգեր» անունով բա-
նաստեղծութիւններ, որոնք իրանց ան-
կապ—անիմաստ բովանդակութեամբ
միշտ ենթադրել էր տալիս, թէ նրանց
հաւաքողները եղել են վեր ի վերոյ
ժողովրդից, բայց երբեք ստուգողներ:

Եւ ահա երկու մարդիկ, մէկը երա-
ժիշտ և միւսը բանասէր, մտածում են
միմիայն օգնելով՝ ի վեր հանել հայ ժո-
ղովրդական երգերը, ստուգել նոցա վարի-
անները ըստ եղանակների և ըստ բո-
վանդակութեան, և այսօր սկսում են
տալ մեզ մի սէրիս, որ անդնահատելի
զանձ է մեր բանասիրական գրականու-
թեան համար:

Առաջին յիշատակն է մ. ար. աչքի առաջ,
կազմած մեծ խնամքով, չը մոռացած
չեղտաբարութիւնը—որ մեծ կարեւորու-
թիւն է ներկայացնում—չըմոռացած
բառերի ստուգութիւնը, որ ուրիշ հա-
ւաքողներ գրում էին անխորժ լինելին
նրանք անհասկանալի կամ ոչ, ենթադրե-
լով երաժշտական եղանակներին համա-
պատասխանող յանգարանութեան, մի
խօսքով անելով այն բոլորը, ինչ կարե-
լի էր անել ճիշտ կերպով տալու՝ հայ ժո-
ղովրդի զգացումների արտայայտու-
թիւնները:

Մեր առաջ գրած այս գրքովը մի
կատարեալ և ջանասէր աշխատութեան
արդիւնք է որ պիտի աչքս աչքս կ'սկսեմ
տեղ գրաւէ գրականութեան մէջ և ի-
նի իւրաքանչիւր հայի սեղանի վրայ, և,
երբ հայր Կոմիտասը կըտայ մեզ նոցա
եղանակներն էլ ձայնագրած (ինչպէս որ
լսել ենք) այն ժամանակ այլ ես ոչ կը-
աղաւաղեն բարբարոսաբար ժողովրդի
երգերի խօսքերը (ինչպէս մինչև այժմ
եղել է) և ոչ էլ եղանակները:

Ի՛նչ կարող ենք ասել յարգելի խմբ-

բագրողներին, ի՞նչ ոչ՝ արտայայտել
խորին շնորհակալութիւն նրանց՝ մեզ
աւած այս գանձի համար:
Գեորգ Բաբինցադեան «Եկարչի յիշող-
ութիւններ» Ս. Գետիք. 1903. գին է 35 կոպ.

Մի շարք գողտրիկ, գեղարեւոտական
և ճիշտ վրձնով նկարւած բնութեան
չեղ տեսարաններ, խառն երգիծական
թեթեւ պատմածքներով՝ գաղաւաղում են
այս չեղ հրատարակութեամբ զըրոյկի
էջերը: Նկարիչը բնութիւն է այնպիսի մո-
մենտներ, որ միմիայն վարպետ գրիչը
կարող է նկարագրել: Որքան լաւ կըլի-
նէր սակայն, եթէ հեղինակը ունենար
նոյնքան վսեմ լեզու և արտայայտու-
թիւններ, որքան վսեմ են այդ նկարա-
գրած մոմենտները: Ամէն բանից երևում
է որ պ. Բաբինցադեան ճշգն է (ճիշտը
կըլինէր ասել որ ոյժ է տուել) գտնելու չը-
քեղ արտայայտութիւններ, բայց... զըժ-
բախտաբար շատ էլ չէ յաջողւել, ընկել
է լեզական այլանդակութիւնների
մէջ երբեմն, չէ գտել համապատասխան
բառեր:

Բացի դրանից, որքան լաւ կըլինէր,
եթէ հեղինակը թողնէր այն փիլիսոփա-
յութիւնները, որոնցից շատ տեղ նա մի
քանի նմուշներ կ'աչքեր է չեղ նկարա-
գրութիւններին, խանգարելով թողած լաւ
ապագութիւնը:

Սակայն, ինչ որ էլ լինի, զըրոյկը
կարգաւորւած է մեծ հաճոյքով: Յանկա-
նայի էր, որ հեղինակը ջանար հայերէ-
նը կատարելագործել և տալ մեզ իր յի-
շողութիւնների շարունակութիւնը՝ աւե-
յի բարձր և ընտիր արտայայտութիւն-
ներով:

Փ.

գում եմ գնալ...

Կառավ. Դուք չէք կարող, պարտն...

Իսիլ. Այո... այո, հիմա անցկացաւ: Ես ուզում
եմ այնտեղ գնալ...

(Մի քանի քայլ առաջ է գնում, կառավարիչը
ուզում է նրան օգնել): Ո՛չ, թող ինձ, ես ինքս: (Դը-
նում է երեւոյթով: Դուք բացում է, ներս են մը-
տնում Ֆիլիկը և Գրուգը):

Երեմիք. X.

Դիւղոր, Փիլիկ, Գրուգ, Կառավարիչ, յետոյ
Ծառան:

Կառավ. Նստեցէք, պարտն, դուք տեսնում եմ,
շատ թոյլ էք: (Բազկաշողը մօտ է քաշում: Փիլիկը և
Գրուգը կարեկցող դէմքով կանգնում են նրա երկու
կողմը):

Գրուգ. Ա՛խ... ինչ քաճակաւորութիւն...

Ֆիլիկ: Թոյլ տե՛ք յայտնել ձեզ մեր սրտանց
կարեկցութիւնը ձեզ հասած դժբաղտութեան համար...
Իսիլ. Ա՛խ, իմ բաշկաւ մ'ը... իմ թանկալին
բարեկամներ...

Ֆիլիկ: Ընկերներ...

Իսիլ. Իմ թանկագին ընկերներ...

Գրուգ: Այդքան ջանիլ...

Գրուգ. Ա՛յդքան փայլուն ապագայ...

Գրուգ. Սարսափելի է...

Իսիլ. Ես ամէն ինչ կ'որոշեմ մի օրում:

Ֆիլիկ: Մենք կը ցանկայինք ձեզ միմիայն,
բայց աւաղ, այդպիսի դժբախտութեան համար միմի-
թարանք չըկայ...

Իսիլ. Մի օրում...

Գրուգ. Միայն ժամանակն է բժշկում... այն էլ...

Ֆիլիկ. Այնքան գեղեցկատես երեւոյթաւոր... (Ի-

սիլի գլուխը շարժում է): Եւ նոր էր, որ նա կենսութեամբ
լի էր. ուրախ... այնքան սիրելի...

Իսիլ. Իմ սիրելի բարեկամներ...

Աղբիւր-Տարազի խմբագր-
րասանը
վաճառում են
հետեւեալ մեր հրատարակու-
թիւնները.

- Գինը
Ալեքսան 'Եղի' Խոջընդու, Կա-
տակերդ. 4 արար. . . 50 Կ.
Ա. Լ. Սահա՝ պօէմա . . 50 »
Աւետարանը՝ Ֆրիտեօմ 'Էր-
ցազն, հորմանդական հին պը-
րայց, չքեղ պատկերներով 50 »
Շիրվանզադէ՝ Մեհանիա՝ վէպիկ
փառակազմ . . . 50 »
Վ. Փափազեանց՝ Հայ-Բողաների
վրաններում եւ Արծի մանր 25 »
Միտլեյա՝ Կորաբուս եւ Ամերի-
կայի գիւտը. . . . 5 »
Շիրքի՝ Ֆրիդրիխ, թարգմ. . . 5 »
Իսաֆֆի. 5 »
Էմմա Վիրման՝ Նրա մայրը 5 »
Շմիր՝ Գալիա 10 »
Յ. Ղազարեանց՝ Գիւն, մի արկած
փերզերի կեանքից. . 15 »
Արախթ Կամպիօն՝ Պարսկա-
կան լեզու. 2 »

ԲԱՅԱՆ ԴԱՏԱՆԻՔ ԶԻՆՆԱԿԱՆ
Բ. ՆԱԽԱՐԱՐԱՆԵՐ

(Վստիկա, վարանցովի արձանի
հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:
ստանուցները՝

- Բ. Նախարարեան— 11—12
ժ. վերադարձութեան, վեներական
(սիֆիլիս) եւ միզապետ. հիւանդ.:
Չիլիպալէ—9—10 ժ. աչքի,
ներքին եւ նեարդային հ.
Բ. Գ. Աւետարան—10—11
ժ. մորթում, վեներական եւ վերադար-
ժութեան:
Զ. Բ. Բայանում անց—11—
12 ժ. մանկաբուժութեան, կանանց եւ
երեխայացի հ.
Դ. Բ. Գիւնիլիս—12—1 ժ. տ-
կանքի, քիմի եւ կողորդի հ.
Դ. Բ. Թաւրիսեանց—1—
11/2 ժ. ներքին եւ երեխայացի հ. եր-
կուշ, չորեր. եւ ուրբաթ:
Ա. Գ. Բաւարեանց—1—
11/2 ժ. ներքին եւ երեխայացի հ. երեքշ-
հինգ շաբաթ:

ԿՐԵԿՆԵՐ՝

- Դ. Բ. Բաւարեանց—5—6
ժ. վերադարձ. մորթում եւ վեներ. հ.
Դ. Բ. Բաւարեանց—6—7 ժ. նեար-
դային (երեխայացի) ներքին եւ վե-
ներական հ.
Վերքովիկ Զիլերիբեհա —
7—7 1/2 ժ. մանկաբուժութեան եւ կա-
նանց հ.
Զ. Բ. Թաւրիսեանց—7 1/2
—8 ժ.
Զ. Բ. Նախարարեանց—8—
8 1/2 ժ.
Վաւար 50 Կ. չորաւորներ ձրի:
Համախորհրդի (կոնսիլիումի) եւ օպի-
րոցիայի համար առանձին:
Օ. Տ. Աւետարանի—տանը
ծաղկահատ. բժշկական մարմնամարդ.
11—1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերադառնալ
Բժշկական Նախարարեան

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ ՏԻՌՈՒՄ
ԱՂԲԻՒՐ-ՏԱՐԱԶՈՒՄ
Ապագում

գաղղերի, ծաղիկագաղղերի,
նկարների եւ պատկերների
1,500,000/ստանկոնի սակն.
կրիշներ:

Է Լ Ե Օ Պ Ե Տ

Այս ձաւի գործածութիւնը աղբիւր Է ինքնա՝ գիւնի մագլերի քիմիայով եւ ոչնչացնում է գիւնի քիմի: 25 տարեան ընթացքում (1877 թ.)
ԷԼԵՕՊԵՏԻ անընդհատ աշակերտ պահանջը համարում է հաւատարմ վերաբերել զէպի այս ձաւը: Վաճառում է աշխե ձեղ:
Նամակի հասցեն՝ Ս-Պետերբուրց. Բաշեյա, 13,—եւ ինքնա՝ ԷԼԵՕՊԵՏԻ, քիմիկոս Կոնյունոն: 3—1

Շեկ մախուր, չափաւոր գինով
հիւանդոց հետիւնում

HOTEL NEW-YORK

Frieder Wilh. Schulze
Friedrich-Str. 136, հապիւ 2 բո-
ւէ Bahnhof.

Friedr. Str. Կենդանական կա-
յարանից, կամուրջի վրայ:
Եւեի բան 60 տէնակ 80 մանկա-
կայով բնակիչների համար: Եւեի-
միջնաւեր, սեղանահաններ: Մի
մարդով ԵՐԵՏ ՆԵՐԵՃԸ (տարձ, օս-
կոյալ, քէյ, կարագ, միդը, պա-
քի, հաւարակներ եւ գունագան-
բիւններ): Մենակներ 2—15 մարդ
օրը, շաբաթով կըլնան: 0—8

Ընդունում են կայերէն
լեզուի սպագրուէի գրերի
պատերներ: Տրամը են
փարձու կրիշներ եւ ըն-
դունում նորերի համար
պատերներ. պայմանների
մասին զիմեղ Աղբիւր-Տա-
րազի խմբագրութեան գը-
րասենականը: Պատասխանի
համար ողորդել 3 հաս 7
կոպեկանոց պոստի մա-
կալ:

Ընդունում են արապերու-
թիւններ ԲԵՐԻՆԳՏՈՒՆԻ վրայ:
Հասցէն Բուկար-օպու փաժ-
անոցը: Երախտիկական ընկ.
թանգարանի տակ:

„ՏՅԵՒԷ“

ՍԵՐԵԿԱՆՈՒՄ Բ. Վ. ԿՈՄԵՐՈՎԱ.

Տաւա ձեւաւ եւ ընդարձակաւ ընդունաւ ընդունաւ

«ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով յայտնուի
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով

«ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով յայտնուի
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով

«ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով յայտնուի
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով

«ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով յայտնուի
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով

«ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով յայտնուի
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով

«ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով յայտնուի
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով

«ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով յայտնուի
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով

«ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով յայտնուի
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով

«ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով յայտնուի
հետեւեալ ընդունաւ: «ՏՅԵՒԷ»-ն 1904 թ. պիտի յայտնուի ընդունաւ, որով

При каждом № „НИВЫ“, независимо от других приложений, подписчики получают по одной книге

О Т К Р Ы Т А П О Д П И С К А
НА 1904 ГОДЪ

(35-й год издания)
на еженедельный иллюстрированный

журналъ

со многими приложениями

НИВА.

Гг. подписчики „НИВЫ“ получают в течение 1904 года:

52 1/2 художественно-литературного журнала „НИ- 40 КНИГЪ «сборника Нивы» (каждая книга
ВА», заключающего в себя в течение года до 10—15 листов, в общем около 9,000
2000 столбцов текста и 1100 гравюр, рисунков, страниц), отпечатан, четк. шрифтом на хороши-
и художественных бумагах и содержащих:

ПЕРВЫЙ ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ
20 КНИГЪ А. К. ШЕЛЛЕРА-МИХАЙЛОВА.

(Цена в отдельной продаже с перес. 27 руб.).

Под редакцией и с вступительной статьей А. М. Скабичевского.

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ ВЪ
16 КНИГАХЪ ГЕНРИХА ГЕЙНЕ.

(Цена в отдельной продаже с перес. 15 руб.).

Под редакцией и с биографическим очерком П. И. Вейнберга. Перевод этого издания удостоенъ
въ текущем году академическою наградой Пушкинской премии.

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ ВЪ

4 КНИГАХЪ И. Ф. ГОРБУНОВА.

(Цена в отдельной продаже с перес. 4 р. 50 к.).

Под редакцией и с обширным вступительным очерком А. Ф. Коня и некрологом Т. И. Филиппова.
12 КНИГЪ «ЕЖЕМЕСЯЧНЫХЪ ЛИТЕРАТУРНЫХЪ И ПОПУЛЯРНО-НАУЧНЫХЪ ПРИЛОЖЕНИЙ»,
содержащихъ романы, повести, рассказы, популярно-научные и критическія статьи современныхъ
авторовъ и отделе библиографіи, музыки, смѣси, шахматовъ и шашекъ, спорта, забавъ и разныхъ игръ.
До 2000 столбцовъ текста съ иллюстраціями.

12 1/2 «ПЕЧАТНИКОВЪ» выходящихъ ежемесячно. 12 ЛИСТОВЪ рисунковъ (около 300) для руководя-
щихъ и выходящихъ работъ и для выжиганія и
Съ почтовымъ ящикомъ для отговоровъ на разнооб- 12 ЛИСТОВЪ рисунковъ (около 300) для руководя-
разные вопросы подписчиковъ. ныхъ и выходящихъ работъ и для выжиганія и
До 2000 столбцовъ текста съ иллюстраціями.

„СТЕННОЙ КАЛЕНДАРЬ“ на 1904 годъ, отпечатанный въ 9 краскахъ.

Подписная цена на годовое издание со всеми приложениями съ пересылкою 8 р. За границу—12 руб.

Допускается разсрочка платежа въ 2, 3 и 4 срока.

Иллюстрированное объявление о подпискѣ высылается безплатно.

Требования просить адресовать въ С.-Петербургъ, въ главную Контору журнала „НИВА“ (А. Ф. МАРКСУ), улица Рогова (бывш. М. Морская), д. № 22.

Открыта подписка на празднующую въ 1901 г. свой Десятилѣтній юбилей

ВСЕОБЩУЮ МАЛЕНЬКУЮ ГАЗЕТУ

2 Р. За годъ С.-ПЕТЕРБУРГЪ За 3 мѣс. 50 К.

ГАЗЕТА ВЕСЕЛЮЩАЯ.—ИЗДАНІЯ ГОДЪ ОДИНАДЦАТИЛѢТНІЙ.

Содержаніе газеты: придворныя, правительственныя, политическія и
общественныя новости и руководящія къ нимъ статьи; хроника прошес-
твій и условныхъ дѣлъ, новости научныя, историческія, медицинскія, о
воспитаніи, о загадочныхъ явленіяхъ и пр.; романы, стихи, замѣтки о
спорте, театрахъ, новыхъ книгахъ и пр.

Въ теченіи 1904 г. будутъ помѣщены: романъ изъ современ. русской
жизни «Три товарища» соч. А. Молчанова и переводъ лучшаго изъ по-
пулярнѣшихъ германскихъ романовъ подъ заглавіемъ «Насыщенный хлѣбъ»
ВЪ ТЕЧЕНІИ ГОДА ВОЛѢЕ СЪЕМЪ ПОРТРЕТОВЪ СОВРЕМЕННЫХЪ ДѢТЕЛЕЙ
и рисунковъ текущихъ событій.

Подписная цена съ/ за 2 Р. за годъ 1 Р. за 3 50 К.
достав. и пересылкою годъ 2 Р. годъ 1 Р. мѣс.

Марки на 20 к. дороже. Газета выходитъ три раза въ недѣлю:
Адресъ Типографіи, Редакціи
и Конторы: С.-Петербургъ, Невскій, 139.
3—2 Редакторъ-Издатель А. Молчановъ.

ՅԻՍՈՒՄ ԽԱՉԱԿԻՐ

Մեծադիր, ընկեր գրաւիր, պատրաստած Պարիզում:
Ամեն օրստանի տան սխանակի գաղղ. գինը 3 ր. 10
հասը 25 ր. Աղբիւր-Տարազի բաժանորդների համար
հասը 2 ր.

ՄԱԿԵՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԲԱՐԻՈՒԴԱՐԵԱՆՑ

ՊԱՏԱՌԱԹԻՆ ԱՂՈՒԱՆԻՑ

Ա. հասը

Գինը համապատասխանում 1 ր. 50 Կ.

Գինը հեղինակին՝ Եղիշանատ, Էնիկոնոյ

Երախտիկանց